

KÖY ENSTİTÜLERİNİN TÜRK EĞİTİM HAYATINA KATKISI ÜZERİNE BİR SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

Adalet Görgülü AYDOĞDU*

ÖZ

Kişilerin yaşam öykülerini konu edinen sözlü tarih, yaşamakta olan bireylerin bellekleri dahilinde anlattıklarına dayanır. Sözlü tarih, insanların gündelik yaşamından yola çıkarak geçmiş ile ilgili değerlendirmeler yapmayı, zaman içinde meydana gelen değişiklikleri irdelemeyi, bu değişikliklerin toplumsal ve sosyolojik açıdan etkilerinin görülmesini sağlar. Bu çalışmada da, bir müzik eğitimcisi ve akademisyen olarak Cumhuriyet'in eğitimcileri arasında yer alan Prof. Dr. Ali Uçan'ın profesörlüğe kadar uzanan eğitim hayatı ele alınırken, Ali Uçan'ın öğrenim gördüğü eğitim kurumlarının özellikle İvriz Köy Enstitüsü'nün onun gelişimine katkısını ortaya koyabilmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, köy enstitüleri, sözlü tarih, Ali Uçan

AN ORAL HISTORY STUDY OF THE VILLAGE INSTITUTES THEIR CONTRIBUTION TO TURKISH EDUCATION

ABSTRACT

Oral history which issues the life stories of people, is based on what living individuals tell within from their memories. Based on the people's daily life, oral history allows making assessments about the past, analyzing

---

* Dr., Gazi Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, adaletgorg@gazi.edu.tr

the changes that occur in time, observing the effects of these changes socially and sociologically. In this work, while discussing Professor Ali Uçan's education life which extended from a music educator and scholar among the educators of republic, to professorship we also aim to introduce the contributions of the educational institutions at which Ali Uçan had been educated, particularly of the İvriz Village Institute.

Key Words: Education, village institute, oral history, Ali Uçan

GİRİŞ

Yeni kurulan Cumhuriyetin kalkınabilmesi açısından eğitime yönelik çalışmalara büyük önem verilmiştir. Özellikle okuryazar nüfusun son derece az olduğu köylerde okuryazar oranını artırabilmek ve köylerdeki öğretmen ihtiyacını giderebilmek açısından da bir çözüm olarak Köy Enstitüleri hayata geçirilmiştir. Toplumsal kalkınmanın merkezine köylüyü koyan ve öncelikle kırsal kalkınmayı esas alan bir anlayışın ürünü olan Köy Enstitüleri gerek kuruluşu gerek işleyişi gerekse de kapanışı açısından bir tartışma konusu olmuştur.

Köy Enstitülerinin kuruluşu açısından Saffet Arıkan'ın Milli Eğitim Bakanı, İsmail Hakkı Tonguç'un ise İlköğretim Genel Müdürlüğü'ne atanması nedeniyle 1935 yılı büyük önem taşımaktadır. Bu tarihten itibaren 1936 yılında askerliğini yapan köylü gençlerin köylerde öğretmenlik yapabilmesi amacıyla Eskişehir-Çifteler'de "Eğitmen Kursu" açılmış, bir yandan bu kursların sayısı artırılırken diğer yandan da Eskişehir-Çifteler, İzmir Kızıllıçlı, Lüleburgaz Kepirtepe ve Kastamonu Gölköy'de Köy Öğretmen Okulu açılmıştır. Bu Köy Öğretmen Okulları, amacı "Köy öğretmeni ve köye yararlı diğer meslek erbabını yetiştirmek" olarak belirtilen 17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'nun çıkarılmasıyla birlikte Köy Enstitüleri'ne dönüşmüşlerdir (Altunya, 2005: 5).

Köy Enstitülerinde eğitim görececek olan öğrencilerin köye yararlı bireyler olarak yetişmesi yani bir öğretmen olarak gittiği köye uyum sağlayabilmesi ve köylüye örnek olabilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, Köy Enstitüleri'nde zeki ve çalışkan köy çocuklarının okutulmasına önem verildi. Köy Enstitüleri'nde okutulan köylü çocuklar, bu eğitimleri vasıtasıyla köylerinden ilk kez dışarı çıktılar, mandolin gibi müzik aletlerini, Dünya klasiklerini ve daha birçok şeyi ilk kez Köy Enstitüleri'nde gördüler. Köy Enstitüleri'nde eğitim ezberci bir eğitim anlayışından öte öğrencinin tartışabilmesini ve eğitimin her anında aktif olmasını öngören, uygulamaya dayanan bir eğitim anlayışındaydı ve bu eğitim "iş için, iş içinde eğitim" temel ilkesine dayanmaktaydı. Bu deneyim, Kemalist Aydınlanma ideolojisi, ülke

koşulları, köylü yurttaşların eğitim hakkı ile çağdaş eğitim bilimlerinin verileri dikkate alınarak yaratılmış bir modeldir (Altunya, 2007: 517). Köy Enstitüleri atılımı, uluslaşma ve insan olma sürecinde, silah yerine çağdaş bilginin ve akla dayalı eğitimin kullanıldığı ‘Ulusal Kurtuluş Savaşı’ olarak tanımlanabilir (Fırtına, 2006: 7).

Köy Enstitüleri kuruldukları tarihten 14 yıl sonra 27 Ocak 1954’te kapatıldı. Bu süre içinde derin izler bırakan Köy Enstitüleri’nden Fakir Baykurt, Talip Apaydın, Ali Dünder ve Dursun Akçam gibi yazar ve düşünürlerin yanı sıra Prof. Dr. Ali Uçan gibi eğitimciler de yetişti. Bu çalışmada da, bir müzik eğitimcisi ve akademisyen olarak Cumhuriyet’in eğitimcileri arasında yer alan Prof. Dr. Ali Uçan’ın profesörlüğe kadar uzanan eğitim hayatı ele alınırken, Ali Uçan’ın öğrenim gördüğü eğitim kurumlarının özellikle İvriz Köy Enstitüsü’nün onun gelişimine katkısını ortaya koyabilmek amaçlanmıştır.

SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMALARI

Sözlü tarih tartışmalı ve/veya tarihsel belgelerin sessiz kaldığı tarihsel olayların anlaşılmasına önemli bir katkıda bulunabilmektedir. Sözlü tarihin öznel, güncel ve anlatısal yapısı, geçmişin günümüzde nasıl anlaşıldığını ve yorumlandığını incelemek için son derece faydalıdır. Sözlü tarihçiler öznel deneyimleri ve bu deneyimlerin gündelik hayata eklemlenmesini niteleyen belirsizlik, ikirciklik, çelişki ve tutarsızlıkları incelemek için sözlü tarih anlatılarını kullanmaktadırlar (Neyzi, 2004: 84-85).

Thompson (1999), “Geçmişin Sesi” adlı eserinde sözlü tarihi, insanların söylediklerini dinlemekten ve belleklerini kullanmaktan kaynaklanan bir tarihi biçimi olarak tanımlamaktadır. Counce ise (2001: 19), sözlü tarihi daha çok malzeme toplama yöntemi olarak görür. Sözlü tarih; ‘bugünü daha iyi anlayabilmek ve geleceği yönlendirebilmek için, geçmişi anlamlandırma sürecine yapılan bir katkıdır’ şeklinde bir açıklama yapar.

Sözlü tarihi farklı kılan ilk şey, olaylardan çok onların anlamları hakkında bize bilgi vermesidir. Bu, sözlü tarihin gerçek anlamda doğruluk taşımadığı anlamına gelmez. Görüşmeler/röportajlar, bilinen olayların bilinmeyen yönlerini veya bilinmeyen olayları açığa çıkarır; her zaman baskın olmayan halkların günlük yaşamlarının araştırılmamış yönlerine ışık tutar (Porteli, 2005: 225).

19. yüzyılda modern akademik tarihin ortaya çıkması sonucu sözlü tarih kullanımının tamamen ortadan kalktığı görülmektedir. Sözlü tarihin tarihçiler tarafından yeniden keşfedilmesi ikinci dünya savaşından sonra olmuştur. Amerika’da ‘Sözlü Tarih Derneği’, İngiltere ve Almanya’da ise ‘Tarih Atölyeleri’ sözlü tarihin gelişmesinde önemli rol oynamıştır (Sarı, 2007: 47).

Türkiye’de sözlü tarih çalışmalarının tarihi çok eskiye gitmez. Monografik çalışmalarda veri toplama tekniklerinden biri olarak kullanılmıştır. Özellikle Belde ve biyografik monografilerde o konu ile ilgili anahtar kişilerle yapılan çalışmalarda sözlü tarih tekniğiyle bilgi toplanarak, diğer yazılı veriler desteklenmiştir (Aziz, 2011: 121). Son zamanlarda ülkemizde de ses getirmeye başlayan sözlü tarih çalışmaları, daha çok yakın zamanın sözlü belleğini araştırma alanı olarak seçmiştir; oysaki sözlü aktarım vasıtasıyla belleğinde yüzyılları taşıyan canlı hafızalar, az da olsa yaşamını sürdürmektedir (Ersoy, 2005: 85).

Sözlü tarih yönteminin kullanıldığı bu çalışmada daha önce hazırlanan soru çizelgesi çerçevesinde görüşme yapılmıştır. Araştırma öncesinde görüştüğümüz kişiye araştırmanın amacı anlaşılır bir şekilde anlatılmış ve hazırlanan soruların kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Araştırma kapsamında görüştüğümüz kişinin izni alınarak ses kaydı yapılmış, ayrıca notlar da alınmıştır.

EĞİTİME ADANMIŞ BİR HAYAT

1941 yılının 13 Mart’ında Orta Toroslar’daki Üçpınar beldesinde, o zamanki adıyla Üçpınar nahiyesine bağlı küçük bir yerleşim birimi olan Hoca-köy’de başlayıp, başarılı bir bilim ve sanat adamlığına uzanan bir yol. 8 çocuklu bir ailenin 7. çocuğu olarak bu yolda verilen nice emek. Üçpınar İlkokulu’ndan hemen sonra İvriz Köy Enstitüsü’nden Gazi Terbiye Enstitüsü’ne uzanan bir başarı hikâyesi. 1959’da Gazi’de öğrencilikle başlayan ve 2008 yılında aynı kurumda profesör unvanıyla son bulan bir akademik kariyer.

Anadolu’daki diriliş

Cumhuriyetin devraldığı Türkiye’yi anlatan bir yazısında Falih Rıfkı Atay “Yorgun bir toprak ve üstünde yorgun insanlar” der. 17 Nisan 1985 tarihli Cumhuriyet gazetesinde Talip Apaydın şunları yazar (Erdem, 2007: 459):

“1920’lerde ülkemizin insanları ve toprağı sonuna kadar sömürülmüş, bakımsız bırakılmış bir yıkıntı görünümündedir. İmparatorluğun yüz-yıllar süren çağdışı yönetimi ülkenin hem toprağını, hem insanını yemiş bitirmiştir. Batıda bilimler, kültür ve sanayi durmadan gelişirken, halkın yaşam düzeyini yükseltirken bizde tam tersi yapılmış, bir sömürge yönetiminin yapamayacağı bir biçimde insanımız ve toprağımız bitkin hale getirilmiştir.”

Cumhuriyetin ilk yılları yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi eğitim alanında da bir devrimler dönemi olmuştur. Yeni devletin yeni yurttaşını yaratmak, yeni toplumun yeni bireyini yaratmak amacına dönük bir eğitim öğretim sistemi oluşturmak ve uygulamaya koymak için büyük bir eğitim hamlesi başlatılmıştır. Bunun sonucunda Cumhuriyet ruhuna uygun, Cumhuriyet misyonunu taşıyacak nitelikte her eğitim düzeyinde okullar açılmış, örgün ve yaygın eğitim sistemleri yeni baştan oluşturulmuştur. Buna göre yeni devletin hedeflerine, kalkınma ve çağdaşlaşma hedeflerine uygun yeni bir yurttaş yaratmak, yeni toplumun modern ve çağdaş bireyini yetiştirmek için çağdaş nitelikte bir eğitim-öğretim sistemi kurulmuş, bu doğrultuda ilk, orta, lise düzeyinde okullar, üniversiteler açılmıştır (Binbaşıoğlu, 2007: 268-269). Bu okulların başında 1926 yılında kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü ve 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri gelir. Bu okullar yeni bir ülke yaratmada temel kurumlar olma özelliği taşımışlardır. Prof. Dr. Ali Uçan da cumhuriyet tarihinde önemli yer edinen bu kurumlarda öğrenim görmüştür. Bu nedenle Ali Uçan'ın hayatıyla ilgili olarak yapılan sözlü tarih çalışmasında, böylesine başarılı bir eğitimcinin var olmasında rol oynayan bu kurumların ele alınması büyük önem taşımaktadır.

Yokluğun gölgesinde bir çocukluk

Anadolu'da 1940'lı, 1950'li yıllar yokluk yıllarıdır. Dünyayı kasıp kavuran 2. Dünya Savaşı Ali Uçan'ın bebeklik ve ilk çocukluk yıllarına rastlamıştır. Anadolu'da geçim çok zorlaşmıştır. 1944-45-46 yıllarında Ali Uçan'ın annesi daha önce ekmek yapımında kullanmadığı patates gibi maddeleri ekmek yapımında kullanmaya başlamıştır. Halkın büyük bir bölümü köylerde yaşarken, tarım ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. O yıllarda köylerde elektrik olmadığı gibi köylerin doğru düzgün yolu bile yoktur. İşte Ali Uçan'da böyle bir ortamda tarımla geçimini sağlayan fakir bir ailenin çocuğudur. Elektriği ilk defa 1953 yılında ilkokul diplomasına resim çekirtmek üzere Konya'nın Bozkır ilçesine gittiğinde görür ve çok şaşırır. O zamanlarda elektriğin olmadığı köylerde evler kandille aydınlanmaktadır. Dolayısıyla evlerinde radyo yoktur. Radyo sadece köy kahvesinde ve bir komşularında bulunmaktadır. Bu komşularının bir de gramofonu vardır. Bütün köy bu gramafonu dinler. Köy kahvesinde ise radyodan haberler yani o günün tabiriyle ajans dinlenir. Küçük Ali Uçan'ın evinde saat bile yoktur. Treni ilk defa 12 yaşında İvriz Köy Enstitüsüne giderken görür. Çocukluğu son derece kapalı bir çevrede, kapalı bir kültür ve ekonomik ortamda geçtiğinden büyük bir kenti, Konya'yı da ilk defa 12 yaşında görür. Kültürel açılımını ise İvriz Köy Enstitüsü'yle sağlar.

Uçan'ın çocukluğunda okullarda yerli malı haftası bir başka kutlanır. Ulusal bayramlar ise büyük bir coşku kaynağıdır. O dönemde ülke yokluklar içinde olduğundan yeni neslin son derece tutumlu bir şekilde yetiştirilmesine özen gösterilmektedir. Aynı kitabı sırasıyla birden çok kuşağın kullanması nedeniyle Ali Uçan, ilkokul birinci sınıftaki alfabe kitabını kullanan 14. kuşak olur. Her yıl daha da yıpranan bu kitaplar, tekrar tekrar yapıştırılıp, yeniden kullanıma hazırlanmaktadır. Şimdiki gibi hazır satılan tutkallar da bulunmadığından kiris denilen ayakkabı yapımında kullanılan bir yapıştırıcıyla kitaplar tamir edilir. O kitabı Ali Uçan'dan sonra bir nesil daha kullanır ve kitap bir daha kullanılamaz hale gelir. Uçan, bu durumu şu şekilde açıklar:

“2. Dünya Savaşı'nın zor yıllarının ardından Türkiye yine birçok kaynağını savunmaya ayırdığından önemli bir yoksulluk dönemi geçiriyordu. Çünkü bütün kaynaklarımız büyük bir ordunun beslenmesine, savunmaya ayrılmıştı. Eğitime ayrılan pay istenilenin epeyce gerisindeydi.”

Ancak önemle dikkat çekilecek bir nokta kaynakların çok iyi kullanılmasıdır. Savurganlık kesinlikle söz konusu değildir. Bir defter yaprağı, bir kalem son derece tutumlu bir biçimde kullanılır. En az araç-gereçle en yüksek verim elde edilmeye çalışılır. Bu alışkanlığın kendisi için edindiği yeri, Ali Uçan *“Ben bugün de az araç-gereçle çok üretmenin, çok verim almanın, her şeyi har vurup harman savurmamanın, hoyratça kullanmamanın yanındayım”* diye anlatır. Ona göre Türkiye'nin birçok alana kaynak ayırması gerekmektedir. Üstüne üstlük Ali Uçan, günümüzde kaynakların yanlış, gereksiz, aşırı ve yıpratıcı kullanımından yakınıdır.

Ali Uçan'ın çocukluğunda Türkiye'deki siyasal ayırım

Ali Uçan'ın doğumundan Gazi Eğitim Enstitüsü'ne başladığı zamana kadarki (1941-1959) geçen süre içerisinde Türkiye'de birçok çalkantı yaşanmıştır. Özellikle tek partili dönemden, çok partili döneme geçiş çabaları Ali Uçan'ın çocukluk dönemine rastlayan önemli bir siyasal olaydır. Bu geçiş çabalarının oldukça sıkıntılı geçtiği böyle bir ortam içinde Ali Uçan 1950 yılındaki genel seçimi ve iktidar değişimini yaşadığı bir olay nedeniyle çok net bir şekilde hatırlamaktadır. Bu değişim aynı zamanda kendi tabiriyle, *“Onun yaşamında çok önemli bir değişikliğe ortam hazırlar”*, artık Ezan Arapça okunmaktadır. Ali Uçan, yaşadıklarını şöyle dile getirir:

“Sabahları bağa-bahçeye, tarlaya çalışmaya gittiğimizden, erken kalkar kahvaltı geleneğimiz olmadığından çorbayla karnımızı doyururduk. Bir sabah daha çorba içmeye başlamadan minareden anlayamadığım bir şeyler okunmaya-söylenmeye başladı. Hemen anneme, “Ana

bu ne?” diye sordum. O da, “Oğlum bu eski ezen (ezan)” dedi. Çok şaşırmıştım. O güne kadar o minareden hep Türkçe ezan duymuştum. 1950 seçimlerinden kısa bir süre sonra yaşadığım bu olayı hiçbir zaman unutmam. Bu önemli bir değişimin, siyasal iktidarın siyasal anlayışının önemli bir değişiminin çok somut, çarpıcı bir göstergesiydi.”

Siyasal alanda yaşanan bu hareketlilik halkı da içine çekmeye başlamıştır. 1950’li yıllardan itibaren daha da belirginleşerek süregelen Demokrat Parti-Halk Parti ayrımı ilerleyen yıllarda Ali Uçan’ın daha önce tanık olmadığı bir başka ayrıma da ortam hazırlar. 1940-1950’li yıllarda ilerici-gerici ayrımı söz konusuyken, 1960’lardan itibaren ülke insanı arasında sağ-sol görüş ayrımı diye yeni ve çok tehlikeli bir kutuplaşma oluşmaya başlar. Ali Uçan halk arasında kutuplaşmaya yol açan bu süreci günümüzde de karşılaştırarak, şöyle anlatır:

“Sağ-sol ayrımı bakımından o yılları bu dönemle karşılaştırsak, o yılların daha sorunsuz ya da daha az sorunlu yıllar olduğunu görürüz. 1940’ların ortasında başlayan çok partili duruma geçiş, partilileşmeye yol açtı. Partisel kimlik önce yetişkinlerde, sonra gençlerde yaygınlaştı. Bu, Demokrat Parti-Halk Parti arasında yaşanan bir ayrım idi. Bunun çok ciddi bir çatışmaya dönüşmesi genç kesimde 1960 İhtilali’ne doğru belirginleşti. Bu özellikle 1957’den sonra adım adım yoğunlaşarak ve derinleşerek yaşanan bir süreçti. 1960 İhtilali sırasında Gazi’de birinci sınıftaydım. Bir gün dönemin başbakanı Gazi’ye gelmeyi ve öğrencilerle konuşmayı istemişti. Bu engellenmeye çalışıldı ve Gazi’ye gelip gitmesi büyük zorluklarla gerçekleşti. Yani bundan hatırlıyorum ki gençler arasında artık ciddi bir siyasal ayrımlaşma vardı.”

Halk arasında siyasal bir ayrımın yaşandığı o yıllarda etnik bir ayrım-sa kesinlikle gözlenmemektedir. O dönemdeki okullar etnik ve bölgesel farklılıklardan mükemmel bir birlik ve bütünlük süreçleri sağlayan kurumlardır. Ali Uçan okuduğu okullarda herhangi bir etnik farklılık, ötekileştirme gibi bir şey yaşandığına şahit olmamıştır. Öğrencilerin amacı okullarını bir an önce başarıyla bitirip, meslek hayatına atılmak ve kendi ayakları üzerinde durmak olmuştur. Ali Uçan bu durumu şu şekilde açıklar:

“O yıllarda nerelisin? Konyalıyım, Bozkırlıyım gibi sözcükleri söylemek zorunda olduğumuzu çok anımsamıyorum. Kimin nereli olduğu merak edilmiyordu. Herkesin değeri vardı. Doğal olarak bundan dolayı bir sorun yaşanmazdı. Galiba bizim buna bugün daha çok ihtiyacımız var. Köken, katman ayrımı konusu çok ciddi bir konu, birçok yönden çok ciddi bir sorun. Bu, bizim ulusal birliğimizi, bütünlüğümüzü ve insanlığımızı, her şeyimizi olumsuz yönde etkiliyor. Farklılığı-

mızdan uyumluluk-uzlaşımılık, zenginlik, güzellik çıkaralım. Biz onu o zaman karınca kararınca sağlıyorduk sanırım. Kurumlarımız, öğretmenlerimiz, yöneticilerimiz bunu sağlıyordu.”

İvriz Köy Enstitüsü’nden profesörlüğe...

“Birçok şeyin ilkini orada gördüm, orada yaşadım. Çağdaş uygar yaşamın temel gereklerinin birçoğunu orada öğrendim. Dilim orada düzeldi. Okumam orada gelişti. Müziğe ciddi bir biçimde orada başladım. Giyimim kuşamım her şeyim değişti. Yani İvriz Köy Enstitüsü’nün birinci sınıfından itibaren sanki yeniden yaratıldım” diyerek anlatmaya başlıyor Prof. Dr. Ali Uçan, 1953’te başlayan Köy Enstitülü günlerini.

O yıl iki aşamalı bir sınavın ardından 120 öğrenci İvriz Köy Enstitüsü’ne girmeye hak kazanır. Bunların ilk 60’ı birinci sınıfa alınırken, ikinci 60’ı da hazırlık sınıfına yerleştirilir. Ali Uçan ortaokul kısmında üç yıl sürecek Köy Enstitüsü’ndeki eğitimine ilk 60’ın ön sıralarında yer alan bir öğrenci olarak birinci sınıftan başlar. O yıllarda Köy Enstitüleri özellikle yoksul köy çocuklarının tek eğitim kapısıdır. Ali Uçan’ın tabiriyle onun bugünkü Ali Uçan olmasında en büyük rol İvriz Köy Enstitüsü’ne girişidir. Çünkü ailesinin küçük Ali’yi kent merkezine, ortaokula yollayabilecek, orada okutabilecek ekonomik gücü yoktur.

Ali Uçan *Köy Enstitülerini* kendine özgü bir Türk buluşu olarak görüp Türk ve Dünya eğitim tarihinde her yönüyle özgün, eşsiz ve paha biçilmez bir *bütünsel deneyim* olarak nitelendirir. Uçan, İvriz Köy Enstitüsü’ndeki öğrenimi ile ilgili genel olarak şöyle konuşur:

“Ben 1953 girişli son kuşak köy enstitülülerden biri olarak bu özgün, eşsiz ve paha biçilmez deneyimi son ucundan yakalayıp hemen hemen tüm boyutları ve canlılığıyla yaşadım. İvriz Köy Enstitüsü’nde öğrenim gördüğüm üç yıl boyunca bu özgün, eşsiz ve paha biçilmez deneyimin son uygulamaları içinde eğitilerek büyüdüm, yoğruldu ve biçimlendim. Bu süreç benim sonraki tüm öğrenim ve meslek yaşamımın en belirleyici temelini ve ana çıkış noktasını oluşturdu. Enstitüdeki öğrenimin ilk yarıyılından itibaren köysoylu bir çocuk olarak hızla çekirdekten öğretmenleşirken Türk klasiklerinden önemli seçkilerin yanı sıra Doğu ve Batı dillerinden Türkçemize çevirilerek kazandırılan Dünya klasiklerinden belli seçkileri okudum ve özümstedim. Ayrıcaksız her biri başyapıt niteliğindeki bu seçkileri çözümleyerek sözel dilim Türkçemi çözdüm ve bu çözümle düşünme, anlama ve anlatma gücümü geliştirdim. Onun yanı sıra müziksel dilim Müzikçemi de hızla oluşturup geliştirme olanağı buldum. Bu çok yönlü gelişme-geliştirilme olanağım enstitümüz altı yıllık ilköğretmen okuluna dönüştürüldükten sonra da aynen devam etti.”

Müziğe ayrı bir ilgi duyan Ali Uçan, müzik öğretmeninini (Kemal Çuhalılar'ın) bu yeteneğinin farkına varmasıyla 3 yıl içinde okulun mandolin virtüözü olur. Bedensel gelişimi elverişli duruma gelince üçüncü sınıfta kemana başlar ve bu çalgıda da hızla ilerler. Müzik dersindeki olağanüstü başarısının yanı sıra öbür derslerde de çok başarılıdır. Belki de bu durum Ali Uçan'ın günümüzde müzik alanında saygın bir bilim ve sanat adamı olarak anılmasında bir başlangıç olmuştur. Daha sonra müzik öğretmeninini önerisi, öğretmenler kurulunun kararı ve okul müdürlüğünün onayıyla İstanbul Çapa'daki İlköğretmen Okulunun lise kısmını oluşturan Müzik Semineri'ne aday öğrenci olarak seçilir. 1956'nın Eylül ayında İstanbul'a gönderilen Ali Uçan bu süreci, şu sözlerle anlatır:

“İstanbul'a gönderilişim çok ilginçtir. Okuldan seçilen iki öğrenciden birisi Konya'dan trene binip doğrudan doğruya İstanbul'a gidecekti. O, Kumuk Türklerinden göçmen kökenli bir ailenin göçmen çocuğu bir arkadaşımızdı. Adı ve soyadı Ömer Kumuk'tu. Onun annesi babası kentte oturuyordu. O tür çocuklar o zaman özel kontenjanla Köy Enstitülerine de alınıyorlardı. O, oradan İstanbul'a gitti. Bense Konya Ereğli'den gittim. Beni Konya Ereğli Tren İstasyonu'ndan İstanbul'a gönderirlerken o zamanki deyişle sülüsümü yani tren biletimi okul müdürü aldı. Okulumuz İvriz Köy Enstitüsü / İlköğretmen Okulu, Ereğli'ye 14-15 km uzaklıktaydı. Müdür, müdür yardımcısı, eğitim şefi, müzik öğretmeni ve daire şefinin bulunduğu iki araçla yola çıktık. Müdür beni kendi aracına alarak Ereğli İstasyonu'na getirdi. Beni bu şekilde topluca uğurlayıp İstanbul'a yolcu ettiler. Düşünebiliyor musunuz? 14-15 yaşındaki bir çocuğu öğretmenleri ve okul yönetimi tepeden tırnağa donatıyorlar. Yol çantasını alıyorlar. Tahta bavulunu ise İstanbul'daki sınavda keman çalacak parmakları zorlanmasın diye, sınavı kazandıktan sonra yollanmak üzere alıkonulup bekletiliyor. Sanki bir törenle İvriz'den İstanbul'a sınava uğurlanıyorum.”

Ali Uçan, öğretmenlerinin bu davranışını, eğitime verilen önemi ve Ereğli'den törensi uğurlanışını yıllar boyunca hiç unutamaz. Bu cümleleri anlatırken hafif titreyen sesiyle, “O günkü okul yöneticileri böyleydi. Öğrencilerinin başka bir okula, başka bir aşamaya geçişlerinde ellerindeki olanakları seferber ederler ve en iyi biçimde o aşamaya geçmelerini sağlardı. Bugün böyle bir durumda kaç müdür bu işi yapar?” diyerek o günkü öğretmenlerini saygıyla anar.

Ali Uçan, İstanbul'da girdiği bu sınavı kazanır. Haberi alan İvriz Köy Enstitüsü'ndeki / İlköğretmen Okulu'ndaki müdürü ise bu müjdeli haberi, akşam yemeğinde bir masanın üstüne çıkararak tüm okula duyurur. Enstitüde / İlköğretmen Okulu'nda büyük bir coşku yaşanır. Herkes Ali Uçan'ın başa-

rısına yürekten sevinir ve onunla gururlanır. Ertesi gün ise Uçan'ın o günün yöneticilerini ve eğitim anlayışını unutamayacağı başka bir olay yaşanır. Enstitü / İlköğretmen Okulu müdürü, Ali Uçan'ın çiviyle çakılan o zamanların modası tahta bavulunu trenle İstanbul'a yollar. Ali Uçan artık İstanbul İlköğretmen Okulu Müzik Semineri'nin bir öğrencisidir. İvriz Köy Enstitüsü'nde / İlköğretmen Okulu'nda olduğu gibi burada da yetkin bir kadro tarafından yetiştirilen Uçan, *“İstanbul İlköğretmen Okulu'nda dönemin en iyi müzikçilerinin yer aldığı bir kadro tarafından eğitildim”* sözleriyle anlatır bunu. Orada, Ekrem Zeki Ün, Halil Bedi Yönetken gibi büyük eğitimciler Ali Uçan'ın müzik öğretmenleridir. Onları derin bir saygıyla anan Ali Uçan bu dönemdeki kültür dersleri öğretmenlerine de büyük saygı duyar. Her birinin ayrı bir değer olduğunu düşünmekte, altını çizerek vurgulamaktadır. Onu en çok etkileyen ise bütün bu öğretmenlerinin kitaplar yazan, eserler besteleyen, konserler veren, araştırmacı ruhlu, son derece donanımlı, birikimli ve deneyimli insanlar olmalarıdır.

Tıpkı Atatürk'ün yıllar önce işaret ettiği gibi eğitim ve öğretimin temelinde öğretmenler vardır. Bu öğretmenler Ali Uçan'ın hayata olan bakış açısını etkilerken, O'nun gözünde büyük bir saygınlık kazanmışlardır. Özellikle cumhuriyet öğretmenlerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin yaygınlaştırılmasında ve yaşama geçirilmesinde, Cumhuriyetin temel değerlerinin yerleştirilmesinde ne denli etkili olduğu bilinmektedir. Cumhuriyet öğretmenlerinin bu ışığının kaynağında Atatürk'ün olduğunu ise kimse inkâr edemez. 26 Ağustos 1924, Muallimler Birliği Toplantısında yaptığı konuşmanın bir kesitinde, *“... Devrimler, sizin, sayın öğretmenler sizin, toplumda ve düşüncede hayatımızda yapacağımız devrimlerdeki başarınızla gerçekleşecektir. Hiçbir zaman unutmayın ki, Cumhuriyet sizden, “fıkri hür, vicdani hür, irfanı hür” nesiller ister...”* biçimindeki vurgudan da anlaşılmalıdır ki Atatürk, Cumhuriyet öğretmenlerine büyük bir sorumluluk yüklemiştir. Onlar Cumhuriyetin temel değerlerinin, Atatürk ilke ve devrimlerinin yerleştirilmesini, benimsetilmesini ve yaşama geçirilmesinin neferleri olarak topluma yön vereceklerdi. O'na göre, bunların başarılabilmesi *“Yaşamda en gerçek yok gösterici bilim ve fendir”* ilkesinden ödün verilmemesiyle doğrudan ilişkiliydi (Tonguç, 2007: 436-437).

Ali Uçan'ın öğretmenleri de Atatürk'ün göstermiş olduğu bu yoldan hareket ederek, bilimin ışığında yetişen aydınlık nesiller yetiştirmeyi görev edinmişlerdi. Anadolu'da gerçekleştirilen devrim, temelde bir çağdaşlaşma hareketidir ve özünde düşüncede devrimdir. Devrimin merkezinde ise “insan” vardır. Bilinmektedir ki insanın duygu ve düşünce dünyası değiştirilmedikçe, diğer alanlarda başarı olanaklı değildir. Sanat ve özellikle müzik sanatı, bu önemli işleviyle Aydınlanma Devriminde önemle yer aldı (Akbulut, 2007: 620).

İstanbul İlköğretmen Okulu da sanat eğitimi bakımından çağdaşlaşma hareketine büyük katkı sağlar. Müzik ve resim olmak üzere iki ayrı seminer programı sunulan okulda Ali Uçan, müzik seminerini tercih eder. Ancak, ünlü ressamların verdiği resim derslerine de katılmaktan geri kalmaz. Bu okulda aynı sınıfta yer alan, daha sonra Gazi Eğitim çıkışlı Mustafa Ayaz gibi birçok arkadaşı ilerleyen zamanlarda ünlü bir ressam olacaktır.

O günün dersleri ders içinde öğrenilmektedir. Bugünkü gibi bir ders-hane sektörü yoktur. Ders dışında, gerçekten çok gerekli ve zorunlu olmadıkça ya da görülmedikçe, katiyen ödev verilmez. Ancak, öğrenciler ders dışı zamanlarını okulda öğrendiklerini tekrarlayarak geçirir. Ali Uçan da ders dışı zamanlarını müzik çalışmalarına ayırır. Müziğe bu kadar düşkün olan Ali Uçan, bu okulda kaderini etkileyen önemli bir olay yaşar. 1959 yılında Ankara’da yeni bir Yüksek Öğretmen Okulu açılır. İlköğretmen okullarının son sınıfında okuyanlar arasında fen ve edebiyat dallarında çok iyi yetişen öğrencilerin gönderildiği bu okul, bir hazırlık eğitiminden sonra verilen lise mezuniyet sınavı sonucu öğrencilerini almaktadır. Ali Uçan’ın, İstanbul İlköğretmen Okulu’ndaki öğretmen kurulu tarafından fizik dalında öğrenim görmesi için Yüksek Öğretmen Okulu’na gönderilmesi önerilir ve kararlaştırılır. Bu noktada Uçan’ın kaderini müzik-keman öğretmeni değiştirecektir. Ali Uçan bu olayı şöyle anlatmaktadır:

“O seçimin yapıldığı öğretmenler kurulunda müzik-keman hocam Ekrem Zeki Ün yokmuş. Onun yokluğunda böyle bir öneri ve seçim yapılmış. Ben müzik yerine fiziğe gönderilmek üzere önerilip seçilmişim. Ertesi hafta başında öğretmenimiz Ekrem Zeki Ün kurul kararını görünce çok sert bir tepki göstererek, kurul kararını değiştirtmiş. Benim Gazi Eğitim’e Müzik Bölümü’ne gönderilmek üzere seçilmemi sağlamış. Eğer, müzik-keman öğretmenim Ekrem Zeki Ün’ün bu karar değiştirtme olayı yaşanmasaydı bilin ki ben bugün bir müzik profesörü değil, fizik profesörü olmuş olacaktım.”

Ali Uçan köyündeki Üçpınar İlkokulu’ndan başkent Ankara’daki Gazi Eğitim’e kadar uzanan eğitim öğretim sürecini şu sözlerle açıklar:

“Köyümdeki ilkokulu bitirdiğim zaman öğretmenlerimin beni köy enstitüsüne gitmek üzere yönlendirmeleri, köy enstitüsü çıkışlı köy öğretmeni ağabeyim Fevzi Uçan’ın kılavuzluğunda bilinçli hazırlanmam, köy enstitüsünde doğru yönlendirilerek müziğe ayrılmam ve İstanbul’a yollanmam doğru bir devletin, doğru eğitim politikaları sonucunda olmuştur. Bu yönlendirmelerin herhangi bir torpil ya ayrıcalık söz konusu olmadan yapılması çok önemlidir. Bu, bugün de çok ihtiyacımız olan bir sürecin o zaman nasıl sağlıklı bir şekilde yaşandığının bir göstergesidir.”

Gazi Eğitimli yıllar...

Böylece Ali Uçan'ın yolu Gazi Eğitim Enstitüsüyle kesişir. Gazi Eğitim'i ilk gördüğündeki düşüncelerini Ali Uçan *"Geldiğimde muhteşem bir binayla karşılaştım. Bu binaya hayran kaldım. Merdivenlerine basmaya kıyamıyordum. Pırıl pırıl bir binaydı. Tertemiz, mükemmel bir bahçesi vardı. Adeta bir cennet bahçesi gibiydi"* sözleriyle anlatır.

Bu kurumda olmaktan büyük zevk alan Ali Uçan, buraya gelmeden önce Gazi'yle ilgili olarak bildiklerinden, duyduklarından yola çıkarak, bu kurumu canlandırmıştır kafasında. *"Gazi, Türkiye'nin bütün ilkokul öğretmenlerinin gözünde erişilmesi son derece zor bir kurumdu"* der Gazi Eğitim Enstitüsü için.

Gazi Eğitim'in ihtişamlı binasını gördükten, özgür ortamına girdikten ve özgün yaşam biçimini yaşamaya başladıktan sonra Ali Uçan'ın Gazi Eğitim kültürüne olan saygınlığı ve hayranlığı daha da artar. Öğrenciyken Gazi Eğitim kültürünü ve yaşam biçimini doyasıya yaşar. Daha sonra bu hayranlık duyduğu kurumun öğretmeni olma onurunu da yaşayacaktır 1965'ten itibaren... Hayatının 1959'dan sonraki 55 yıla yakın bir dönemini Gazi Eğitim'de geçiren Ali Uçan, Türkiye'de Gazi Eğitim'in yerini şöyle belirtmektedir:

"Cumhuriyet eğitimi, Gazi Eğitim'dir; Gazi Eğitim, Cumhuriyet eğitimidir" desem abartmış olmam. Çünkü tarihi, sonradan bir bölüm olarak bağlanan Musiki Muallim Mektebi ile birlikte 1924'e, cumhuriyetin ilk yılına dayanıyor. O zaman Gazi Eğitim kavramı ve olgusu, cumhuriyetle yaşıt bir kavram ve olgudur. Cumhuriyetin köklü bir öz ve biçimle oluşmasında-gelişmesinde, cumhuriyet kültürüyle yoğrulmuş gençlerin yetişmesinde Gazi Eğitim bir ölçüt kurum olmuştur. Cumhuriyet öğretmenlerinin yetişmesinde Gazi Eğitim bir ana kurum olmuştur. Diğer tüm eğitim enstitülerinin oluşmasında temel kaynak ve örnek kurum olmuştur. Gazi Eğitim, Millî Eğitim Bakanlığı'nın baş danışman kurumu ve kurulu olarak çalışmıştır. Gazi Eğitim öğretmenler kurulu çoğu kez Milli Eğitim Bakanlığı'nın Talim Terbiye Kurulu gibi çalışmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın ders kitaplarının büyük bir bölümünü Gazi Eğitimliler yazmıştır. Cumhuriyet eğitimini Gazi Eğitimliler biçimlendirmiştir. O yüzden "Cumhuriyet eğitimi=Gazi Eğitim" denklemini kurarsak hiç de yanlış yapmış olmayız."

Ali Uçan öğrencilik yıllarındaki Gazi Eğitim'i de şöyle tanımlamaktadır:

"Gazi Eğitim Enstitüsü, öğrencilik yıllarımdaki yapısı ve işleyişiyle, kapsamı ve ortamıyla bir enstitü olmanın da ötesinde âdeta bir 'Gazi Eğitim Üniversitesi'ydi. Bölümleri de âdeta birer 'Eğitim Fakültesi'ydi. Hemen hemen hepimiz Gazi Eğitim'i böyle algılıyor, böyle de-

ğerlendiriyor, böyle yaşıyorduk... Yıllar sonra 1970'ler ve 1980'lerde Gazi Eğitim'in her yönden tam anlamıyla gerçek bir 'Gazi Eğitim Üniversitesi'ne dönüştürülmesini önerirken, yıllar öncesinin bu unutulmaz algılayış, değerlendirış ve yaşayışlarının izlerinden de etkileniyorduk kuşkusuz..."

Gazi Eğitim Enstitüsünü gerçek anlamda bir enstitü olarak niteleyen Ali Uçan, buranın kuramlayan ve uygulayan, araştıran ve geliştiren bir enstitü olduğunu ifade etmektedir. Hatta Ali Uçan cumhuriyet eğitimiyle Gazi Eğitimi de birbiriyle özdeşleştirmektedir. Uçan bu düşüncesini "O yüzden Türkiye Cumhuriyeti eğitimini değerlendirenler, Gazi Eğitim'i değerlendirmeksizin Cumhuriyet eğitimini doğru düzgün, yeterince kapsamlı değerlendiremezler. Öyleyse Türkiye Cumhuriyeti eğitimiyle Gazi Eğitim'i özdeşleştirmemizde hiçbir abartı yoktur" şeklinde dile getirir.

Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmen yetiştirme alanları ve bu alanlarda dal öğretmenliği eğitimi bakımından çok yönlü eğitim veren bir kurum olmuştur. Enstitüde bilim, sanat, spor ve tarımsal alandaki temel bilimlerle desteklenen çoklu bir eğitim programı sunulmuştur. Gazi Eğitim (GE), Türkiye'de devrimci tavır içinde öğretmen yetiştirmede, öğretmenlik mesleğinin nitelik kazanmasında kurumsallaşmış, bu yönü ile de bireysel ve toplumsal dinamizmde sorumluluklarını yerine getirmiş, Cumhuriyet Devrimlerinin temel eğitim kurumlarından biridir (Pekmezci, 2007: 373).

Ali Uçan, "GE öğretmen yetiştirme konusunda mükemmel bir laboratuardı. Kendisini çağa ve topluma açık tutuyordu. Türkiye'nin eğitim sorunlarına ışık tutuyor ve bunların çağdaş çözümü için gerekli insanları yetiştiriyordu" diyerek Gazi Eğitim'in öğretmen yetiştirmedeki başarısına dikkat çekmiştir. Ve hemen ardından bu başarının göstergelerinden biri olarak şunları eklemiştir:

"Zaman içinde benim sınıftımdan dört kişi uzun yıllar süren çok başarılı müzik öğretmenliklerinden sonra müzik eğitimi profesörü oldu... Bunlar bölüm başkanlıkları ve anabilim/anasanat dalı başkanlıkları yaparak çağdaş Türk müzik eğitimine çok yararlı oldular, çok değerli hizmetler verdiler. Bu vesileyle bu çok değerli arkadaşlarımla her birini şükranla anıyorum, tüm içtenliğimle bir kez daha yâd ediyorum."

O yıllarda Gazi Eğitim kendi öğretmenlerini de kendisi yetiştirmektedir. Kurum içinde öğretmen yetiştirmek için bir asistanlık sistemi işletilmektedir. Hemen hemen her bölümün bir asistanı vardır ve bu asistanlar öğretmenler ile öğrenciler arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu denli etkili ve bilinçli, sistemli bir prensiple yönetilen Gazi Eğitim için Ali Uçan şunları söylemektedir:

“O yıllarda Emin Özdemir, Tahsin Saraç burada asistandı. Çok değerli bir Fransızca eğitimcimiz Hüseyin Şahin asistan oldu. Beden Eğitimi Bölümünde Feriha Çakar, Resim-İş Bölümünde Turan Erol asistandı. Burada asistanlık sistemi çok önemli bir kanaldı. Bütün bölümlerde öğretmenlik, oraya hazırlayıcı asistanlık ya da asistanlık dışında yurtdışına öğrenime gönderilip bunu asistanlık süresine sayıp öğretmenliğe geçirmek gibi aşamalar vardı. Ayrıca asistanlar öğretmenlerle öğrenciler arasında çok önemli bir köprü işlevi görürlerdi. Onlar hem bizim ağabeylerimiz hem de en kolay açılabilirdiğimiz, iletişime girdiğimiz saygın ve sevgin kişilerdi. O zaman bizim bölümümüzün asistanı olan Edip Günay şimdi çok değerli bir emekli müzik eğitimi profesörümüz.”

Ali Uçan’a göre Gazi Eğitim’deki güzel atmosfer, 1970’lerin ortalarından itibaren bozulmaya başladı. Kuruma alınacak öğretmenler birçok kez ilgili kurulların değerlendirmesi olmadan, tepeden inme tayinlerle kabul edildi. Bu durum 1980’lerden sonra ise başka bir aşamaya taşındı.

Uçan’ın öğrenci olduğu dönemde Gazi Eğitim, Ankara’da ve tüm Türkiye’de en seçkin, en etkin, en saygın kurumlardan biridir. Enstitünün sınıflarındaki öğrenci sayısı şimdiki gibi 50-100 arasında değildir. Bir sınıf 24-25 kişiden oluşmaktadır ve bu oran bile kalabalık olarak değerlendirilmektedir. Bölümler arasında bir dayanışma söz konusudur. Bölümler arası yarışmaların, futbol maçlarının yanı sıra oyunlar, konserler, şiir geceleri, münazaralar düzenlenmektedir. Öğrenciler barınma ve beslenme ihtiyaçlarını da Gazi Eğitim’de giderir. Yemekler çok güzeldir. Rektörlük binasının bugünkü Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinin olduğu yer ise Ali Uçan ve arkadaşlarının yatakhanesidir.

SONUÇ

Ülkelerin geleceğe ulaşmasında ve kalkınmasında eğitimin rolü çok büyüktür. Bu önemi bilen Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucuları eğitim alanında kapsamlı bir modernleşme hareketi içine girmiştir. Bu kapsamda açılan Köy Enstitüleri de önemli eğitim kuruluşları olmuşlardır. O dönemde Ali Uçan örneğinde olduğu gibi olanağı olmayan köy çocuklarının okutulması ile köylere donanımlı öğretmenler yollanabilmesi Köy Enstitüleri ile sağlanabilmiştir. Farklı bölgelerden öğrencilerin okuduğu Köy Enstitüleri kaynaşma bakımından da olumlu bir ortam sağlamıştır.

Ali Uçan bugünkü noktaya ulaşmasını doğru eğitim politikalarıyla özdeşleştirmektedir. Uçan’ın eğitimcilik yaşamında bugünkü konumuna erişmesi, uzun öğrenim sürecimde başlıca belirleyiciler olarak gördüğü ve

yaşadığı doğru eğitim politikaları, doğru eğitim sistemi, doğru okullar, doğru öğretmenler, doğru öğrenci alımı ve bunların tümünün doğru bileşimi ve etkileşimiyle gerçekleşen doğru eğitim sayesinde.

Gerçekten de onun yaşadıkları o dönem okullarının ve öğretmenlerinin işlerini ne denli ciddiye alarak yaptıklarının önemli bir göstergesidir. Günümüzde de bu denli düzgün işleyen okullara, bu denli ciddi ve özverili çalışan öğretmenlere ihtiyaç bulunmaktadır. Aynı zamanda o günün şartlarında Köy Enstitüleri'nde müzik eğitimi verebilecek kadar donanımlı öğretmenlerin bulunması da o zamanki eğitim politikalarının başarısının bir göstergesi olarak görülebilir.

Bugün büyük bir üniversite olarak eğitim öğretime devam eden zamanın Gazi Eğitim Enstitüsü ise sunduğu olanaklar, eğitimi ve niteliğiyle Anadolu gençliğinin hayallerini süslemiştir. Ali Uçan'ın anlatımıyla bu kurumda uygulanan eğitim ve kendi öğretim elemanını yetiştirme sistemi çok sağlıklı bir şekilde işlemiştir. Ancak 1950'li yıllarda yaşanan siyasi gelişmeler ilerleyen zamanlarda, özellikle 1970'lerde Gazi Eğitim'i olumsuz etkilemiştir. Öyle ki 1980'lere doğru Gazi Eğitim'in o eski halinden eser kalmadığı görülmektedir.

Bugün ülke içinde sol-sağ ayrımı gibi birçok kutuplaşmanın ne zaman ve ne şekilde oluşmaya başladığı, yapılan sözlü tarih gelişmesiyle ortaya konulmuştur. Zaman içinde partilileşen halk, birbiri içinde yanlış bir siyasal ayrıma düşmüş, kardeşlik ortamı yerini ihtilallere bırakmıştır. Ancak o dönemde bugünkü gibi bir etnik ayrımın görülmemesi günümüzdeki durum açısından oldukça düşündürücüdür.

KAYNAKÇA

- AKBULUT, H. (2007). "Anadolu Aydınlanmasında Atatürk'ün Müzik Devrimi". *İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ALTUNYA, N. (2005). *Köy Enstitüsü Sistemine Toplu Bir Bakış*. Ankara: Kelebek Matbaası.
- ALTUNYA, N. (2007). "Yetmişinci Yılında Köy Öğretmenliği". *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- AZİZ, A. (2011). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*. (Geliştirilmiş 6. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (2007). "Cumhuriyet Dönemi Eğitiminin Düşünsel Temelleri". *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- CAUNCE, S. (2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*. (Çev: Bülent Can ve Alper Yalçinkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- ERDEM H. (2007). “Talip Apaydın ve Zeliha Kanalcı ile Köy Enstitüleri ve Eğitim Üzerine”, *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*. Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERSOY, R. (2005). “Barak Türkmenleri’nin Sözlü ve Yazılı (Resmî) Tarihlerine Mukayeseli Bir Yaklaşım Denemesi”. *Milli Folklor Dergisi*. 9(65), 84-93.
- FIRTINA, B. (2006). *Aydınlanma Savaşı*. (İkinci Baskı). İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları.
- NEYZİ, L. (2004). *Ben Kimim?*, (Birinci Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- PEKMEZCİ, H. (2007). “Bireysel ve Toplumsal Sorgulama Bilinci, Aidiyet Duygusu ve Gazili Olmak”. *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*. Gazi Üniversitesi Yayınları.
- PORTELİ, A. (2005). “Sözlü Tarihi Farklı Yapan Şey”. (Çev: Kürşat Korkmaz). *Milli Folklor Dergisi*. 9(68), 222-231.
- SARI, İ. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- THOMPSON, P. (1999). *Geçmişin Sesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TONGUÇ, E. (2007). “Atatürk ve Köy Enstitüleri”. *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*, Gazi Üniversitesi Yayınları.
- UÇAN, A. (2007). "Atatürk ve Müzik Eğitimi". *Cumhuriyetin İlk Yıllarından Günümüze Dil Kültür Eğitim*, Gazi Üniversitesi Yayınları.